

Gre za vprašanje, ali levica sprejme tezo, da je okupacijo zlorabila za revolucijo ali ne

Ivan Štuhec

Pojma levica in desnica sta vezana na politično delitev prebivalstva v državah, ki so se konec devetnajstega stoletja postopoma razvijale iz monarhij v demokracijo. Običajno velja merilo, da so leve politične stranke bližje delavskemu razredu in zagovarjajo pravice iz dela ter socialne pravice, medtem ko so desne politične stranke zagovornice kapitala in njegovih lastnikov. Levo in desno se razlikuje tudi po metodi družbenega delovanja. Če je levica bolj nagnjena k revolucionarnim metodam in družbeni anarhiji, je desnica bolj konzervativna in tradicionalna. Z vidika družbenega razvoja se levica interpretira kot napredna družbena sila, ker teži k spremembam, med tem ko je desnica konzervativna, ker želi ohranjati staro. Če pogledamo na levico in desnico z vidika vloge posameznika ali družbe kot kolektiva, hitro vidimo, da levo ne pomeni vedno prednosti kolektiva in desno prednosti posameznika, kar bi bilo logično z vidika opredelitve pojmov glede na delo in kapital.

Tradicionalno je levica bližje kolektivistični ideologiji (marksizem, socializem, komunizem), desnica pa bližje posamezniku in njegovi pravici do lastnine (kapitalizem). Z vidika vrednot se levica zanaša na individualno izbiro vrednot, desnica pa na tradicionalno, kolektivno, ki je tudi religiozno motivirana. Kakor pravilno ugotavlja Vlado Sruck v svojem *Leksikonu politike*¹, sta oba pojma težko opredeljiva, ker pri obeh najdemo kontradikcije. Desnica in levica sta »vedno bolj ali manj neeksaktna, relativna in zato tvegana politična oz. nazorska opredelitev« (str. 63).

KAJ DANES POMENI BITI LEVIČAR IN KAJ BITI DESNIČAR?

Danes so levičarji najprej tisti, ki zagovarjajo etični relativizem in individualizem, torej idejo, da je vsak posameznik samemu sebi norma in da na nobenem področju ne moremo govoriti o kakršnihkoli univerzalnih in občečloveških pravilih. Levičarji so tudi ljudje, ki zagovarjajo marksistične, socialistične in komunistične družbene ideje, ki dajejo prednost družbeni lastnini ali javnemu dobru, pred privatno lastnino in privatno pobudo. V družbenem smislu so konzervativci in reakcionarji, ker se ozirajo po vrednotah družbenega reda, ki je eksperimentalno propadel. To so tudi družbeni nostalgiki, ki so v totalitarnih sistemih uživali privilegije partije in živeli na račun drugih. Toži se jim po teh polnih loncih in vsako aktualno socialno stisko izkoristijo za izraze simpatije do preteklega komunističnega sistema, ki naj ne bi bil

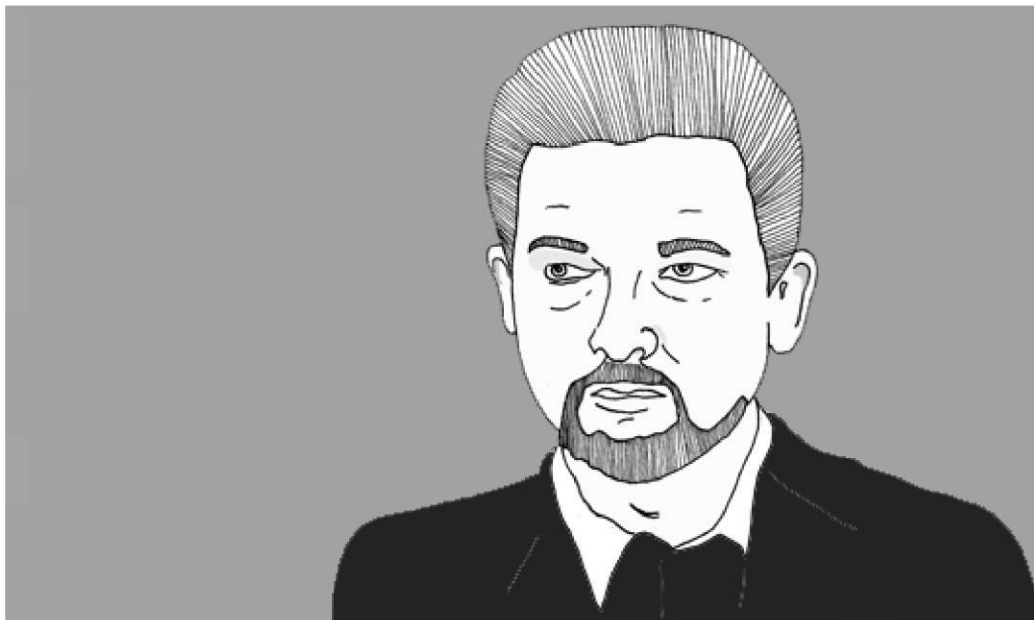
tako slab, kot se je pokazalo ob njegovem propadu. Levičarji so tudi anarhisti, ki mislijo, da je obstoječe družbene institucije potrebno neprestano minirati, ker so okostenele in so varuhi konvencionalnih privilegijev.

Desničarji so tisti, ki zagovarjajo tradicionalne privatne, družinske in družbene vrednote. Pogosto kakšno od njih absolutizirajo, npr. narod. Desničarji so tudi zagovorniki kapitala in privatne lastnine, to so podjetniki in managerji, ki so z delom ustvarili premoženje, zato imajo do le-tega konzervativen odnos. Pomembni sta jim tradicija in vrednote na katerih je gradila njihova družina ali narod. Običajno so vezani tudi na versko tradicijo in verske vrednote, saj je vera po tradiciji konzervativna. Mnogi od njih so zagovorniki preteklih družbenih ureditev, kot so monarhije ali desne diktature. Pripadniki slednjih so podobni levim anarhistom, s to razliko, da so za močno roko in proti manjšinam ali drugim družbenim skupinam, ki kakorkoli kvarijo monolitnost naroda ali celo rase. Skrajni desničarji so tudi rasisti.

Danes se večina ljudi umešča v levo ali desno sredino. Levičarji se imajo za napredne in mitologizirajo razvoj, znanje, napredek, svobodomiselnost. Nekateri jih povezujejo z urbanim okoljem. Vsekakor pa so levičarji svobodnjaki na področju vrednot in jih opredeljujejo iz sebe in svojega doživljanja ter interesa. So izraziti individualisti in s tem tudi egoisti, ki sledijo lastnim koristim in koristim svoje ideološke skupine.

K desni sredini lahko prištevamo ljudi, ki jim je

1 Sruck, Vlado: *Leksikon politike*, Maribor: Založba Obzorja, 1995

pomembna zgodovina, tradicija, preteklost, ki gradijo na preverjeni kontinuiteti in vidijo napredek v družbi samo tako, da se stare preverjene vrednote spoštuje in nadgrajuje z novimi spoznanji. Desna sredina vidi nujnost ravnotežja med kapitalom, delom in okoljem, človeka interpretira kot posameznika, ki je odgovoren za soljudi in ki ima tudi presežno religiozno razsežnost. Poudarjajo, da ni znanja brez vrednot, da ni razvoja brez tradicije, da ni svobode brez odgovornosti in da je napredek možen samo tako, da upoštevamo vse tri časovne dimenzije človeka, preteklost, sedanjost in prihodnost. Desni liberalci so lahko tudi egoisti in sebični kapitalisti.

KAKO TA BINARNA OPOZICIJA DELUJE V SLOVENIJI, KAKO PA DRUGOD PO SVETU?

Vsekakor različno in odvisno od zgodovinskega razvoja v določenem okolju. V Zahodni Evropi se je ta binarnost razvijala tako, da sta politična levica (socialisti) in desnica (krščansko socialna ali ljudska opcija) zavrnila levi in desni ekstremizem. Politično to pomeni, da po drugi svetovni vojni niti leva niti desna ekstremna opcija nikjer

nista prišli na oblast, saj so stranke t. i. centra na to strogo pazile, ker so s tem družbo varovale pred pojavi komunizma, fašizma, nacionalsocializma, – glavnih akterjev druge svetovne vojne. Zavest o družbeni škodljivosti ekstremnih anarho-diktatorskih režimih je bila tako izostrena, da stranke levega in desnega obrobja niso nikjer imele veliko možnosti, kar je bilo edino pravilno. To je tudi sililo leve in desne stranke centra k dialogu in družbenemu kompromisu, tako v vprašanih dela, kapitala kakor vrednot.

To velja za celinsko Evropo. Anglija, ZDA in Kanada so imele svojo pot, kjer se levico in desnico vidi ali skozi laburistično in konzervativno stranko ali skozi demokratsko in republikansko opcijo. Predvsem pa za obe sredinski opciji velja pravilo, da sta do cerkva in verskih skupnosti na zdravi distanci, a hkrati vidita v njih pomemben del civilne družbe. Ker oba sistema tako v Angliji kot v ZDA in Kanadi gradita na posamezniku in ne na skupnosti ali državi, državljanu omogočata veliko svobode na način, ko le-ta ne odloča samo o svojih vrednotah, ampak tudi o sredstvih, s katerimi podpira civilno družbo.

»V družbenem smislu so levičarji konzervativci in reakcionarji, ker se ozirajo po vrednotah družbenega reda, ki je eksperimentalno propadel. To so tudi družbeni nostalgiki, ki so v totalitarnih sistemih uživali privilegije partije in živeli na račun drugih.«

»Sindikalna politika zaradi svoje levičarske podstati tako delavcem povzročila dvojno škodo, najprej jih je pomagala oropati družbene lastnine, sedaj pa pomaga zavirati nujne reforme, katerih žrtev bo ponovno mali človek in srednji razred, ne pa privilegirana avantgarda, ki si je v več kot pol stoletja akumulirala dovolj kapitala tudi za svoja pozna leta.«

V Sloveniji imamo na tem področju dokaj veliko zmedo. Nekdanji levičarji – komunisti so po pravilu postali liberalci. Verjetno je iz inercije naprednosti, ker so se vedno razumeli kot avantgarda, logično, da so svojo kolektivno zavest in pripadnost komunistični ideji zamenjali s sodobno kolektivno zavestjo potrošniškega liberalizma. Postali so glavni akterji pri prenosu družbenega kapitala v zasebno lastnino, s pomočjo kolektivne finančne spekulacije. Privatizacija državnih podjetij s pomočjo državnih bank je pomenila, da so do privatne lastnine prišli z dvojno družbeno lastnino ali drugače povedano s trojno krajo: nacionalizacijsko, privatizacijsko in kreditno. Prav anarhično stanje na področju lastnine jim je omogočilo, da so čez noč postali kapitalisti, torej svoji izvorni ideji lastni razredni sovražnik. Tako je prav z vidika lastnine slovenska levica v popolni kontradikciji s samo seboj.

Po drugi strani smo imeli v Sloveniji levo organizirane sindikate, ki so ostali zagovorniki delavstva na starih razrednih predpostavkah. Namesto da bi sindikati preprečili tajkunizacijo in proti njej ostro nastopili v začetku devetdesetih let, so seveda zaradi svoje leve politične proveniencije tolerirali levičarsko politiko vse do zadnjega obdobja, ko so se uprli nujnim družbenim reformam, na področju trga dela, sociale in zdravstva. Sindikalna politika tako zaradi svoje levičarske podstati delavcem povzročila dvojno škodo: najprej jih je pomagala oropati družbene lastnine, sedaj pa pomaga zavirati nujne reforme, katerih žrtev bosta ponovno mali človek in srednji razred, ne pa privilegirana avantgarda, ki si je v več kot pol stoletja akumulirala dovolj kapitala tudi za svoja pozna leta.

Strankarsko politično gledano, so levičarji nadaljevalci starega sistema, od katerega so dobro živeli več kot pol stoletja. S tega vidika so trdi zagovorniki

preteklosti in branitelji titoizma kot socializma s človeškim obrazom. Niso se pripravljali distancirati od politične in organizacijske zlorabe upora zoper okupatorja v drugi svetovni vojni za svoje revolucionarne interese. Ponarejajo zgodovinska dejstva in na teh ponaredkih ohranjajo in vzdržujejo svojo identiteto. Omalovažujejo zločine, ki so bili storjeni med in po drugi svetovni vojni in s tem vzdržujejo in ohranjajo revolucionarno diferenciacijo med prebivalstvom. Navzven so demokrati, znotraj pa etatisti, ki oblast v državi izkoriščajo za svoje namene, ter tako državo vzdržujejo v situaciji, ko so njene institucije v službi strank ne pa državljanov.

K desnici se v Sloveniji prišteva vse novo nastale stranke, ki niso imele nobene personalne ali institucionalne zveze s preteklo komunistično partijo. Avtomatično so se v tem bloku znašli vsi, ki so si prizadevali, da se stari enopartijski režim odpravi, čeprav so med njimi klasični liberalci, levičarji, ekologisti, nacionalisti in seveda katoličani, ki so praviloma desnosredinsko usmerjeni. Slovenska ločnica med levičarji in desničarji tako poteka po eni strani po črti odnosa do osvobodilnega boja in revolucije med drugo svetovno vojno, po drugi strani pa po črti kontinuitete in diskontinuitete s starim enopartijskim režimom in njegovimi simboli. Razlika je v odnosu do države in njene funkcije, saj levica zagovarja in v praksi uveljavlja etatizem zaradi lastnih koristi, desnica pa zagovarja svobodo posameznika in privatno pobudo, kar naj bi praviloma veljalo za liberalce.

Če v Sloveniji lahko opazimo vedno znova nastajajoče anarho-liberalne in prokomunistične skupine pa težko dokažemo, da obstajajo tudi profašistične ali pronacistične skupine, saj tovrstne ideje nikoli niso našle ugodnih tal v slovenskih razmerah.

Nacionalistična stranka Jelinčiča je konglomerat

»Alternativa je, da preteklost poimenujemo z ustreznimi izrazi in jo ovrednotimo tako, da bomo narodno in državotvorno misel dosledno ločili od ideološke in revolucionarne misli.«

nekaterih levičarskih in nekaterih desničarskih idej, tako da jo ni mogoče uvrstiti v kontekst profašizma ali pronacizma. Zato je toliko bolj smešno in protislovno dejstvo, da stari in vedno mlajši levičarji kričijo o antifašizmu, saj fašizma na Slovenskem ni bilo, razen tujega. Del Slovencev se je v preteklosti identificiral samo z enim totalitarizmom, to je s komunizmom. S fašizmom so se identificirali kvečjemu Italijani živeči na naših tleh, z nacizmom pa Nemci na slovenskem teritoriju. Pa še za te ne moremo tega trditi kar tako. Prav zaradi tega ni mogoče potegniti enačaja med revolucionarnim nasiljem in kolaboracijo. Prvo je nastalo zavestno in načrtovano, uvoženo iz boljševiske revolucije, drugo pa je nastalo iz motivov samoobrambe pred nasilnim in brezkompromisnim komunističnim nasiljem, v času okupacije in po njej. Vsa ta dejstva kristalno jasno izstopajo iz zgodovine Edvarda Kocbeka kot osrednje osebnosti slovenskega zgodovinskega kompromisa med komunisti in kristjani, ki se je tragično končal za mnoge kristjane in tudi zanj osebno.

ALI JE ZA VAS TA DELITEV SPLOH ŠE RELEVANTNA?

Ta delitev je dejstvo in kot dejstvo je relevantna. Zanimivo pa je, da to delitev vzdržuje levica s tezo, da je osamosvojitve Slovenije v devetdesetih letih nadaljevanje osvobodilnega boja v času druge svetovne vojne in s tezo »pustimo preteklost in rešujmo aktualne probleme«, predvsem tiste gospodarske in probleme, ki zadevajo konkretno življenje ljudi, oziroma njihove potrošniške možnosti. V obeh primerih se družbena debata odvija na površini in mimo resničnih dogodkov in dejstev, ki govorijo o sprevrženi miselnosti revolucionarjev med drugo svetovno vojno in o sprevrženi miselnosti liberalcev v sedanjosti. Dokler bomo v tem začaranem krogu, nimamo alternative. Alternativa je, da preteklost poimenujemo z ustreznimi izrazi in jo ovrednotimo tako, da bomo narodno in državotvorno misel dosledno ločili od ideološke

in revolucionarne misli. Nihče drug kot slovenska levica se ne more odpovedati svoji revolucionarni dediščini, tako kot so to storili socialisti po Evropi v desetletju po drugi svetovni vojni. Ne gre samo za vprašanje povojnih pobojev, ki so jih dejansko obžalovali, čeprav jih je predsednik Türk označil za drugorazredno temo. Gre za veliko več in bolj bistveno vprašanje, ali levica na Slovenskem sprejme tezo, da je okupacijo zlorabila za revolucijo ali ne. Ko bo pomemben politik iz levega bloka to priznal in obsodil ter politično levico popeljal po poti socialnih prioritet bomo dobili normalno demokratično levo opcijo. Dokler pa se to ne zgodi, se bomo vrteli v konfliktu bratomorne vojne, ki so ga brez dvoma zakuhali komunisti pod krinko nacionalnega interesa osvobodilne fronte. Veliko bolj kot realen boj z okupatorjem, jih je zanimalo izvajanje revolucije v vseh njenih fazah.

Žal ideološke delitve na Slovenskem še nič ne nadomešča in je tudi ne more, ker je vprašanje konstituiranja družbe in metod za reševanje družbenih vprašanj ključnega pomena. Moderna družba je lahko konstituirana samo na konsenzu velike večine državljanov, ne pa na taktiki prevar in nasilja manjšine. Takšno konstituiranje smo dosegli na plebiscitu in nikjer drugod ali prej.

Zato bi slovenska osamosvojitve morala biti edina platforma moderne države. Mešanje starih ideoloških elementov v to mlado novo tvorbo je destruktivno in anarholiberalno početje, ki ustvarja pogoje za nihilistično kulturno ozračje, v katerem vse ključne institucije državne skupnosti izgubljajo na vrednosti, kar je voda na mlin novim in novim manipulacijam in prevaram, ki jih po pravilu izkoristijo tisti, ki so tega početja vajeni odkar se borijo za oblast. Takšno okolje pa lahko naplavi na oblast tudi nacionalistično ekstremno desnico, saj je vse, kar je zmerna sredina, razglašeno za nesposobno in nekompetentno. Ti scenariji so znani iz obdobja gospodarske krize v tridesetih letih prejšnjega stoletja. In kdo nam jamči, da se ne morejo ponoviti, če so pristaši sorodnih idej pri vzvodih oblasti. •

»Smešno in protislovno je dejstvo, da stari in vedno bolj mladi levičarji kričijo o antifašizmu, saj fašizma na Slovenskem ni bilo, razen tujega. Del Slovencev se je v preteklosti identificiral samo z enim totalitarizmom, to je s komunizmom. S fašizmom so se identificirali kvečjemu Italijani živeči na naših tleh in z nacizmom Nemci na slovenskem teritoriju. Pa še za te ne moremo tega trditi kar počez.«